DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

ABORTV HABITVALI

QVAM

ANNVENTE SVMMO NVMINE
GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM CONSENSV

PRAESIDE

D. PHILIPPO ADOLPHO BOEHMERO

FACVLT. MED. SENIORE ETC. ETC.

PRO GRADV DOCTORIS

AD DIEM XXIV. SEPTEMBRIS A. O. R. MDCCLXXII.

IN REGIA FRIDERICIANA

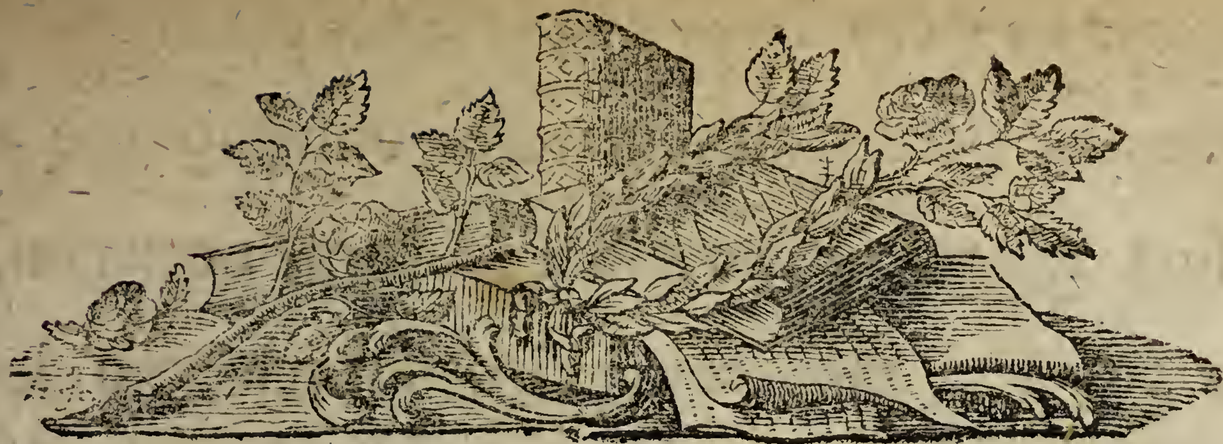
PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

IOANNES GOTTLIEB THAU

WRATISLAVIA-SILESIVS.

HALAE
STANNO HENDELIANO.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

ABORTV HABITVALI.

Introitus.

Circumſpicienti mihi, quodnam ſpecimen inaugurale eligerem: in mentem incidit, de *abortu habituali* pro virium tenuitate nonnulla diſſerendi. Haec tot tantisque in arte peritis

Viris saepius pertractata materia omnino me a proposito deterrere potuisset, cum nouerim, quid a tirone, tantorum virorum vestigia legente, expectari possit, sed missa amplissima de abortu in genere doctrina, *abortum habitualem et periodicum* potissimum exponendum, dignum iudicaui. Partus quidem historiam expectabunt plurimi, quam tamen ob angustiam pagellarum omisi. Abortus idea negligi haud potuit. Subsidium auxiliumque praebuerunt celebres Artis Magistri variique passim allegati auctores. Ita diutius TE, LECTOR BENEVOLE, non morabor; id solum rogo, velis concedere veniam erroribus, quos in primitiis studiorum constitutus committere forsan potuerim.

§. I.

§. I.

Abortus quid?

In varias Autores ſententias in tradenda *abortus notione* abeunt, dum eam latioribus alii, alii anguſtioribus limitibus circumſcribunt. Eſt autem *abortus* excluſio foetus imperfecti, cui obſtat *partus* tanquam excluſio foetus perfecti. Sumitur vero hic abortus in *ſenſu latiori medico*, cum ſub hac notione in genere contineantur omnes partus praematuri a primo menſe ad initium vsque noni; *juridice* vero a primo vsque ad ſextum. Quum vero ex imperfectis, partus *ſeptimeſtris* et *octimeſtris* ſint *vitales*: ex imperfectis, qui ſeptimo et octauo contingunt menſe, *in ſpecie* et *in ſenſu ſtrictiori* dicuntur *praematuri*.

§. 2.

Quo tempore vt plurimum fiat?

Frequentiſſime obſeruatur abortus, primis grauiditatis menſibus, rarius inter tertium et quartum, rariſſime quinto vel ſexto menſe, et ſerius, ſeptimo et octauo incidens, qualis tunc quidem praematurus nominatur (§. I.)

§. 3.

§. 3.

Eius caussa proxima.

Haec consistit in praematura auulsione placentae ab orificiis vasorum vterinorum, et prohibita sanguinis succique nutritii inter matrem fœtumque communicatione. a)

§. 4.

Caussae aliae remotiores.

Et multae aliae grauidam primis gestationis mensibus ad abortum vel disponere, vel stimulum ad vterum deferre caussamque, vterum extendentem, remouere valent; inter quas eminent:

1. uteri fibrarum nerueo-musculosarum nimia relaxatio; b)
2. febres variae, praesertim continuae, acutae, exanthematicae, variolae, morbilli &c. nonnunquam, at rarissime, intermittentes; c)
3. animi pathemata, ira, terror, mœror, tristitia et laetitia, excedens; d)

4.

a) HOFFMANN Differt. *de abortu*, Halae 1733. §. 6.

b) HIPPOCRAT. *Aphor.* Sect. V. 45. & 62. *Heur.* p. 375. & 398.

c) HIPP. *Aphor.* Sect. V. 55.

d) B. V. SWIETEN *Comm.* T. IV. §. 1306. p. m. 498.

4. purgantia vehementiora, praeſertim reſinoſa, emetica, emenagoga et diuretica fortiora, draſtica, maiori doſi et repetitis vicibus propinata. [e] Conf. cautel. §. 5. adducendae); rarefacientia, et ſaliuatio mercurialis, ea maxime de cauſſa, quoniam vires valdopere conſumit; contrarium affirmat BARTHOLINVS; [f]

5. lues venerea;

6. venaeſectiones, nimium repetitae, praecipue in pede; [g] falſa autem eſt ſententia HIPPOCRATIS *Sect. V. aphor. 31*;

7. haemorrhagiae excedentes, matrem fœtumque mirum quantum debilitantes et conuulſionibus ab inanitate anſam praebentes, quas potiores putant Semiologi;

8. diarrhœae, dyſenteriae, tormina alui iuxta HIPPOCRATEM; [h] licet ſingularem in contrarium caſum

e) B. V. SWIETEN *Comm.* T. IV §. 1306.

f) *Miſcell. nat. curioſ.* Ann. I. Dec. 1. Obſ. 51. conſtat, duas grauidas, ignorantia Chirurgi ſaliuatione mercuriali tractatas, ſalvos enixas fuiſſe foetus.

g) IVNCKER *Conſpect. Therap.* Tab. CXXVIV. p. 976.

h) Sect. V. aphor. 34.

ſum adducat, B. BÜCHNERVS[i] et HOFFMANNVS,[k] idemque Illuſtr. PRAESES, experientia conuictus, ſentiat;

9. plethora in lautioribus delicate viuentibus, vitaeque ſedentariae deditis, quam cauſſam generalem agnoſcit IVNCKERVS.[l]

10. Commotiones nimiae corporis in non adſuetis; v. g. curſus, equitatio, ſaltatio, tuſſis, vomitus, ſternutatio, ſingultus, vociferetio et huiusce modi alia;

11. coitus immoderatus, nimia veneris appetentia;[m]

12. caſus, ictus grauiores, percuſſiones abdominis, contuſiones vteri;[n] lapſus;[o]

13. fluor albus, praeſertim ſic dictus malignus;[p]

14.

i) Diſſert. *de abortu ob chronicam et torminoſam Diarrhoeam non ſemper metuendo*, Halae 1767.

k) Diſſert. cit. §. 17.

l) *Conſpect. Therap.* Tab. XXXIV. p. 975.

m) PLENCK erſte Gründe der Geburths-Hülfe, p. 301.

n) BÜCHNERI Diſſert. *de Contuſione vteri, eiusque effectibus in grauida*, Halae 1753.

o) V. SWIETEN *Comment.* T. IV. §. 301. p. 401.

p) IVNCKERVS l. cit. p. 976.

14. ſcirrhus, q) cancer vteri, cuius ſigna exhibet Ill. RONCALLI, r) ſarcoma aliaeque excreſcentiae.

15. Cachexiam quoque commemorat B. IVNCKERVS s) et varias morbos ROEDERERVS, t) quibus accedunt,

16. fœtus iuſto grandior, eius malus habitus ſitusque, u)

17. funis vmbilicalis vel nimis breuis, vel circa fœtum varie contortus, morbus fœtus vti et placentae, eiusque peruerſus ante orificium vteri ſitus, v)

18. morbus vteri localis, quamuis non abſolute, w) uteri vulnus. x)

§. 5.

q) RUYSCH *Obſeru. anat.* Obſ. 6. 7.

r) *Hiſtoria morbor.* Brixiae 1741. *fol. max. hiſt.* 32. p. 148.

s) loc. cit.

t) Ib. cit. §. 723.

u) GAVBIVS *Inſt. pathol. medic.* Lipſ. 1771. 8vo. §. 829.

v) ROEDERERVS l. c. p. 723.

w) Conf. Ill. PRAESIDIS *obſeruatio in Act. Nat. Cur.* Vol. IX. appendice.

x) vide RICHARD. Diſſert. *de utero grauidae vna cum foetu vulnerato*, Arg. 1735.

§. 5.

Cautelae quaedam notabiliores.

Vt vt allegata haec omnia inter cauſſas abortus, plus minusue extimeſcendi, referri merito debeant: docuere tamen obſeruationes practicae, non ſemper euenire funeſta ex commiſſis his vitiis praeſagia. Interdum emenagoga et purgantia draſtica (§. 4. No. 4.), ſine noxa fœtus aſſumta ſunt, referrente HOFFMANNO. y) Exemplum exſtat mulieris, quae centum guttas olei deſtillati iuniperi per viginti dies omni mane aſſumſit ad ciendos menſes, nihilominus tamen filium peperit. Idem valet de venaeſectionibus (§. 4. No. 6.), quae ſexies vel octies repetitae, iunctis unguentis fortiſſimis, peſſariis, vtero applicatis, et longa inedia nil mali effecerunt, aſſerente EODEM, z) ex ZACUTO LUSITANO. Sic olea deſtillata ſabinae et ſuccini, myrrha, crocus, aloë, fruſtra exhibita ſunt; aa) quamuis nouo ſcripto Cel. BÜTTNER aſſerat, bb) ſolam aloën ad procurandum abortum ſufficere, multo valentiori ſabina, inter-

y) Diſſert. cit. §. 16.

z) loc. cit.

aa) loc. cit.

bb) In Götting. Anzeigen, 1772. 68. A. S. 579.

interdum irrita. Et *affert* AMMANNVS cc) reſponſum inclytae Facultatis Medicae Lipſienſis, d. d. 5. April. 1656, quae condemnat pharmacopaeum quendam ob diſpenſatum inter ſpecies purgantes herbae ſabinae manipulum dimidium; vim autem ſabinae ab oleo concentratiſſimo pendentem haud plane negat Ill. LVDOWIGIVS. dd) Plures caſus alibi paſſim occurrunt, quos omitto, ne acta agam. Ceterum conferri hic merentur b. BÜCHNERI *Diſſertationes duae: vna,* qua negatur, dari remedia, abortum ſimpliciter promouentia, reſp. GRAEFIO, Halae 1746; *altera* quae de pellentium remediorum uſu, abuſu ac damno in parturientibus agit, reſp. I. G. MÜLLERO, Halae 1746. Concludimus inde, abortiua ſpecifica nulla dari, ſed abortum concitari poſſe, ſi plura reſpondeant: quo *maioris* autem *momenti*, teſte ROEDERERO ee) *eſt cauſſa diſponens, eo debilior occaſionalis eſſe poteſt, ut abortus prouocetur,* et contra. Evenit exinde, vt aliae fœminae ad abortum ſint procliues, aliae immunes maneant; quamuis maximo eiusdem periculo ſeſe inconſulto exponant.

cc) *Med. crit et deciſor. Stadae* 1677. 4. pag. 412–415.
dd) *Inſtit. Medic. forens.* §. 229.
ee) l. c. C. XXIII. §. 720.

§. 6.

Signa abortus.

Sic recenſitis vtcunque abortus cauſſis, ad *ſigna*, abortum praeſagientia propero. Dummodo de vera grauiditate certi ſumus, cuius ſigna primis menſibus plerumque dubia ſunt: ff) abortum minantur;

1. mammae ſponte extenuatae, aut lacte tenui aquoſo manantes;
2. latera arcta venterque ſuperne anguſtatus; gg)
3. grauitatis et laſſitudinis inſolitae perceptio, et abolita interdum fœtus ſenſatio;
4. horror, frigus, dolores vagi in abdomine ad os ſacrum, lumbos et inguina ſeſe extendentes;
5. os uteri humidum, mollius, apertum, aquam rubicundam et poſtea ſanguinem ſincerum, intermixtis grumis, maiori minoreue quantitate ſtillans; niſi forte abortus, a defectu ſucci nutritii oriatur, quo in caſu absque haemorrhagia contingit;

6.

ff) ROEDERER l. c. C. VII. §. 126. Zimmermann von der Erfahr. 3. B. 4. C. 256 S. PLENK. lib. cit. Th. l. p. 28.

gg) LOMMIVS *Obſeruat. med.* l. 2. p. 257 ſq.

6. proſtratio virium, nauſea, palpitatio cordis, lipothymiae, hh) quibus addit Cel. ASTRUC; ii)
7. dolores in fundo vteri et teneſmum. Demum conuulſus uterus tertio plerumque die fœtum propellit; ſilentibus vero rurſus ad tempus motibus, excluſio imperfecti fœtus aliquando ad ſeptimum, nonumque etiam ad undecimum protrahitur diem.

§. 7.

Eorum continuatio.

Abortus, primo a conceptione menſe accidens, non ſemper haemorrhagicus eſt, et vix notabiles efficit dolores; kk) ll) ſecundo et tertio vero menſe plerumque grauioribus ſtipatus eſt ſymptomatibus. Vtriusque ſigna adducit IDEM. mm) At molaris conceptio, difficulter praecognoſcenda, nn) abortu excreta, ſemper cum haemorrhagia coniuncta eſt, confer PLENK, oo) indeque etiam dicitur haemorrhagia molaris.

 §. 8.

hh) HIPPOCRAT. *Aphor.* Sect. V. 56. Ed. *Heurn.* p. 389.
ii) BROCKES *pract. Arzney-Gel.* S. 533.
kk) Cel. NONNE Differt. *de Abortu*, §. 20. Erf. 1768.
ll) FRIED. §. 414.
mm) Lib. cit. §. 139 et 414.
nn) ROEDERER l. c. C. 24. §§. 741. 743.
oo) lib. cit. p. 453.

§. 8.

Prognosis abortus.

Cognitis signis, abortum praesagientibus (§§. 6. 7.), facillima diagnosis est, at difficilior *Prognosis.* Dubia semper et anceps, immo pro varia accedentium symptomatum ratione periculosa formanda. Periculosissimus est omnis abortus violenter excitatus, vt tamen saepissime fallat puellas corruptas, quae cum summo vt plurimum et immedicabili sanitatis vitaeque dispendio illum arcessere student (§. 5). Et periculosior est haemorrhagicus incruento. Vid. ROEDERERVS. pp) Infausto demum omine nonnunquam vteri ruptura fit, vix unquam sanabilis. PLENK qq) &c.

§. 9.

Continuatio.

Praeprimis euenit abortus fœminis, largo mensium fluxui obnoxiis. Cumque fœtus primis mensibus adhuc tenellus, vel minima accedente uteri haemorrhagia facillime excludatur: recte obseruauit HIPPOCRATES: plurimos abortus primis quadraginta diebus fieri. Et nimiae aborti-

uae

pp) lib. cit. §. 728.
qq) lib. cit. S. 184–189.

uae haemorrhagiae ſaepe illico fœminas conuulſas jugulant; interdum in lentam febrem vel tabem miſeras praecipitant; ſaltem plerumque triſtiſſimos effectus, diutius perdurantes, procreant. Inter hos notatu dignus *habitualis* ſeu *periodicus* abortus eſt, de quo mox agendum.

§. 10.

Abortus habitualis quid?

Huius notio per ſe patet. Determinari enim poteſt per *abortus ſemel facti recurſum ſtato vel incerto tempore.*

§. 11.

Eius praeſagia et cauſſae diſponentes.

Illum inter caetera praeſagiunt et ad illum diſponunt;

1. abortus ſemel factus, praeſertim in ſenſibilioribus, (per §. 10.); hinc uterus in eiusmodi ſubiectis a leuiſſima cauſſa ita adfici facile poteſt, vt in ſui contractionem ruat; [rr]
2. diſpoſitio a primo abortu relicta, aegerrime ſaepiusque non niſi per funeſtos effectus patens;
3. atonia relicta et laxitas uteri poſt factam violentam et conuulſiuam ſtricturam;

4.

rr) ROEDERERVS l. c. C. XXIII. §. 721.

4. matris ad eundem dispositio, in filiam hereditatis iure redundans;
5. pathemata hysterica, abortum frequenter concomitantia, vel insequentia. ss)
6. An etiam meticulositas nimia abortum semel perpessarum aliquid conferre possit?
7. Uterus, qui propter sui habitum, ultra determinatum quendam gradum extendi nequit; tt)
8. fœtus nutrimentum deficiens, fœtusque mortuus. uu)

§. 12.

Obseruationes.

Vndecies repetitum periodicum partum praematurum mortuum in praelectionibus suis retulit *Ill.* BOEHMERVS, Praeceptor et fautor omni animi obseruantia colendus. Adducit *Clar.* NONNE vv) immortalis BOERHAVII consilium, mulieri riginta duorum annorum datum, quae duodecies intra octo annos abortum fuerat perpessa. ww) Neque

ss) HOFFMANNVS Differt. cit. §. 31. pag. 22.

tt) ROEDERERVS l. c. C. XXIII. §. 721. Conf. HIPPOCR. Sect. V. aphor. 44 – 45.

uu) ROEDERERVS l. c.

vv) Differt. cit. §. 38.

ww) *Consult. XV.*

que minus ab AMMANNO [xx]) relatus legitur caſus mulieris, abortu habituali quinquies repetito vexatae. Et proſtat GVIL. CLAVDERI [yy]) obſeruatio fœminae, ſex annorum ſpatio octies abortum regularem trimeſtrem paſſae, omni quamuis adhibita attentione et cura. At Cel. *Anglus* ALLEN [zz]) commemorat fœminam, poſt tres abortus a quarto feliciter praeſeruatam. Recenſet aliam memorabilem hiſtoriam Ill. MEDICVS *Geſchichte periodiſcher Krankheiten;* [aaa]) reliquas vt mittam obſeruationes.

§. 13.

Difficilis eſt abortus periodici praeſeruatio et curatio.

Docuit iterata optimorum auctorum experientia, aborturientes fœminas non niſi difficillime et aegerrime praeſeruari; vt taceam, nonnunquam derepente ſine vllis ſignis nunciis abortum fieri. Quum tamen ſemper in diſcrimine maiore minoreue verſetur fœmina (§. 8.) ſummumque ſit in mora periculum; certe prudentiſſima et cautiſſima illius adhiberi debet *medendi methodus.* [bbb])

§. 14.

xx) l. cit. p. 207-216.

yy) *A. N. C.* Dec. 3. ann. 4. obſ. 106.

zz) *Synopſ. med. pract.* pag. 506.

aaa) CARLSRVHE 1768. 8. §. 177-179.

bbb) IVNCKERVS lib. cit.

§. 14.

Indicationes therapeuticae formandae.

Saepe inuadentibus ſignis, abortus nunciis, (§. 6.) illico Medici efflagitatur auxilium, et hoc non omnino ſemper vanum irritumque eſt. Quo in caſu ſequentes indicationes therapeuticae formandae:

1. cauſſae occaſionales euidentur et remoueantur;
2. hæmorrhagiae, in quantum adhuc fieri poteſt, ſiſtantur;
3. ſymptomatibus urgentiſſimis obuiam eatur et
4. corpus denique roboretur.

§. 15.

Indicatio prima.

Quoad primam indicationem ad remouendas cauſſas occaſionales minus Medici, quam ipſius potius fœminae attentae requiritur cura. Morales cauſſae in ſocietate humana vix euitari poterunt. Nec diaetae vitaeque regimen ſemper a voluntate dependent; ſaepe tamen mutari in meliorem partem poſſunt, ni obſtet voluntas et conſuetudo, altera natura. Lectu dignus Cel. ZÜCKERTI libellus: *Diæt der Schwangern und Sechswœchnerinnen*, *Berlin 1767. 8v.*

§. 16.

§. 16.

Indicatio secunda.

Secunda indicatio varia complectitur. Haemorrhagias abortiuas imminentes inter alia sistit venaesectio, in brachio tempestiue instituta, remedium optimum, at inutile ferme, dum, soluto iam placentae nexu (§. 3.), undatim ex utero sanguis fluit, [ccc] caeterum nunquam facile omittendum. [ddd] Quantitas detrahendi sanguinis anxie determinanda non est; cum aetas, vitae genus, temperamentum, vires, remotius proximiusque periculum, e signis (§. 6.) plus minus urgentibus elucescens, indicent. Ad tres vel quatuor uncias reducit Ill. VOGEL; [eee] at repeti jubet interiectis quatuor vel sex diebus. Et quoties molimina fiunt ad abortum, toties, iudicante BOERHAAVIO, ex partibus superioribus mittendus sanguis est. Huc porro pertinent tranquillitas animi, et quies in lectulo, praesidium summum grauidarum periclitantium, qua sola foeminam octies iam abortum perpessam, seruatam fuisse, autor est IVNCKERVS. [fff] Et aprime hanc commendat una cum regimine placidissimo

C 2 TIS-

ccc) V. SWIETEN *Comment.* T. IV. §. 1307. p. 504 seq.

ddd) IVNCKER l. c.

eee) *de cognoscend. et curand. H. C. affect.* (Goett. 1772. 8.) §. 305.

fff) Loc. cit.

TISSOTVS, opere notiſſimo, ggg) conſentientibus inſuper ROEDERERO, hhh) FRIEDIO et aliis. Ab exinanitione et conuulſionibus inde pendentibus (§. 4. n. 7.) metuendus eſt abortus interdum. Plerumque accidit eiusmodi poſt ſuperatos acutos morbos et exanthematicos (§. 4. n. 2.). Iuuat hoc in caſu abſtinere a ſanguinis euacuatione et potius vires vitae admodum debilitatas, diaetae magis eupepta et roborante, cibisque euchymis, quam medicamentis ſuſtinere. Pertinent ad hanc claſſem praecipue iuſcula carnium cum ſucco citri, ſaccharo, cinnamomo, vel aliorum aromatum refractiſſima doſi confecta, parua autem quantitate, etſi repetitis vicibus, hauſta; gelatinae, emulſiua &c.

§. 17.

Indicatio tertia.

Intuitu tertiae indicationis: ſymptomatibus urgentiſſimis obuiam eatur. Indicationis huius partem abſoluit ſecunda (§. 16.). Ex fonte pharmaceutico caute mercandum. Praeſtantiſſima vero ſunt temperantia, nitroſa, cum coralliis rubris praeparatis, addito in refractiſſima doſi cortice caſca-

ggg) Avis au peuple &c. §. 364.
hhh) Lib. cit. §. 719.

caſcarillae; interdum etiam moderantia atque laxantia leniſſima, videlicet mannata, balſamica, rhabarbarina. Decoctum avenae et hordei cum nitri tantillo bihorio quouis commendat Cel. ZÜCKERT, iii) quod in fœminis habituali abortui adſuetis, vel ob pathemata hyſterica (. 11. n. 5.) in eundem pronis, per totum geſtationis tempus conducere videtur. Praeterea exquiſita vitae ratio eligenda, et neceſſariorum remediorum uſus continuandus.

§. 18.

Indicatio quarta.

Quarta indicatio obtinetur roborantibus. Hanc regulam caute adplicandam eſſe, quiuis facile perſpicit. Commendat IVNCKERVS kkk) et BOERHAVIVS in conſilio ſupra adducto lll) (§. 9.) leniſſima ex adſtringentium genere. Laudat periter praeter adſtringentia opiata Ill. VOGELIVS mmm) et cum BOERHAVIO *van* SWIETEN. nnn)

C 3 Nec

iii) Libell. cit. §. 68. D. 126.
kkk) Loc. cit.
lll) NONNE Differt. cit. §. 38.
mmm) *De cogn. et cur. C. H. affect.* §. 306.
nnn) T. IV. §. 1307.

Nec excludit illuſtris hicce BOERHAVII commentator modicas artuum ligaturas, caute tamen adhibendas. ooo) Nec reiicit analeptica gratioſa; ppp) ſicuti tincturam cinamomi cochleatim exhibitam, ex eodem Cel. PLENK depredicat variisque confirmat exemplis. Huc etiam ſpectant praeſeruatiue balnea tam ſimplicia, aquae dulcis, quam medica, incoctis vegetabilibus adoriferis, aromaticis uterinis; praeprimis minerales aquae, videlicet Lauchſtadienſes, teſte HOFFMANNO. qqq) Haec vero, quando permittenda et ſuadenda, quouis in caſu disquirat peritus Medicus. Saepius exoptato cum fructu adhiberi, docuit B. DANIEL *Beytr. zur mediciniſchen Gelehrſ. 3. Th. 13. Abh. S. 263. 264. &c.* rrr) In caſu peculiaris uteri ſtructurae (§. XI. n. 7.) nullum datur remedium tam praeſeruatiuum, quam curatiuum.

§. 19.

Quando abortus ſalutaris dicendus?

Interdum omnino ſalutaris eſt excluſio abortus, vel fœtus praematuri, praeſertim mortui et in putredinem vergen-

ooo) pag. 506. §. 1309.

ppp) Id. ibid.

qqq) Diſſert. cit. §. 21.

rrr) Halae 1755. 4t. prodiit.

gentis, cuius ſigna sss) uti et cauſſas ttt) varias adduxit ROEDERERVS. Eius neglectus ſaepe putridis febribus grauiſſimis et inflammationibus occaſionem praebet; quamuis de fœtibus mortuis, diutius in utero materno ſine notabili noxa retentis, fide dignae apud auctores legantur obſeruationes. Atque fit haec excluſio vel medicamentis idoneis, vel ob horum euentum, ſaepe ancipitem, manuali dextre adminiſtrata operatione, cuius encheireſes, ab artis obſtetricariae Magiſtris adductas, hic proferre, ſuperuacaneum foret. Proſtat ab HOFFMANNO laudata BOHNII de *abortu ſalutari* Diſſertatio.

§. 20.

Symptomata abortus et periculum differunt.

Pleraque partum concomitantia ſymptomata, ratione praeſertim ſitus fœtus in utero uterique ipſius, de abortu quoque valere, nemo negabit. Pari ratione etiam periculum differt. Nam dantur abortus ſpecies tot, quot verae eius exiſtunt cauſſae.

§. 21.

sss) Libr. cit. c. XV. §. 374 – 390.
ttt) Ibid. §. 390.

§. 21.

In haereditaria abortus diſpoſitione difficilis eſt praeſeruatio.

Et haereditariam habitualemque abortus diſpoſitionem nonnulli perhibent a matre in filiam translatam. uuu) Iuuat in metu hereditariae ad abortum diſpoſitionis Medicum omni ſtudio in praeſeruando ſollicitum eſſe; dummodo non lateat cauſſa immedicabilis, nullo cognoſcenda modo, et curationem reſpuens (§. 18).

§. 22.

Quid de abortu ſic dicto epidemico ſentiendum?

Et epidemicum dari abortum, aſſerit HIPPOCRATES vvv) illumque hyemi tepidae pluuioſae adſcribit, ſi eam ſequatur ver ſiccum. Affirmat cum aliquali reſtrictione in fœminis habitus ſanguinei et humidioris HOFFMANNVS. www) Ruſticae et minus delicatulae, aëris mutationibus aſſuetae, his certominus erunt obnoxiae, ſique abortus in uno alteroue ſubiecto ab aëris iniuriis forſan contingant, inde tamen epidemici dici haud poterunt.

§. 23.

uuu) HOFFMANNVS Diſſert. cit. §. 24. pag. 15.
vvv) *Aphor.* III. 12. *Heurn.* p. 174.
www) Diſſ. cit. §. 26.

§. 23.

Sterilitas ex abortu habituali.

Ad ſterilitatem frequentiores abortus facillime diſponunt. Hinc ROEDERERVS xxx) *quibus*, inquit, *menſtrua minus ſunt copioſa, vel et quibus ſtatis periodis conceptio cum menſtruis effluxit, pari modo ſteriles ſunt cenſendae.* Dantur adhuc aliae ſterilitatis cauſſae, videlicet:

1. uteri cum annexis partibus mala conſtitutio, immedicabilis;
2. menſium vitia in exceſſu et defectu, quamuis fœminas, quae nunquam menſtruorum fluxum expertae ſunt, peperiſſe, male perhibeant obſeruatores nonnulli;
3. occoecatae quauis demum ex cauſſa tubae fallopianae; yyy) integra caeteroquin manente ſanitate;
4. intemperantia et nimia veneris appetentia;

5.

xxx) l. c. C. VII. §. 132.

yyy) Ill. VOGELIVS libr. cit. §. 6184. Haec a RUYSCHIO *Obſerv. 83.* facta animaduerſio pertinet ad cauſſas occultas, probabili tantum ratiocinio ex abſentia aliorum ſignorum, quae cauſſam manifeſtam arguere poſſunt, eruendas.

5. ouariorum plenarius defectus; [zzz])
6. uterus scirrhosus fereque cartilagineus, steatomaticus, exulceratus, polyposus &c. [aaaa])

His tamen omnibus diutius immorari, instituti ratio prohibet. Sufficiat tantum, harum rerum breuissimis mentionem fecisse. [bbbb])

§. 24.

Nonnulla ad sterilitatis diagnosin prognosin et curationem pertinentia.

Diagnosis sterilitatis muliebris difficillima est, quum sensus externos pleraque signa (§. 23.) subterfugiant, et caussae saepius, bene quamuis perspectae, arte tamen corrigi nequeant. Hinc semper dubia prognosis per se patet. Perspecta uteri vitia, salutari arte et naturae adiutricis auxilio remota, noui futuri conceptus faustum dant augurium. Menses in ordinem redigere, res saepe ardua, sed prae-

zzz) GRUNER Diss. in textu cit. §. 18. REGN. *de* GRAAF. *de Mul. Org.* C. X.

aaaa) lib. cit. §. 618.

bbbb) Legantur C. G. GRUNERI Dissert. *de sterilitatis caussis in sexu sequiori*, Halae 1769. et *Joh. de* LEMOS Diss. *de sterilitate vtriusque sexus, eiusque caussis, signis et curatione*, Halae 1758. HIPPOCRAT. Sect. V. aphor. 62. et Ill. VOGELIVS l. c. §. 618. 619.

praecipua eſt. Excreſcentiae variae, et maiora reliqua uteri vitia (§. 23. n. 6.) non niſi raro curantur, exorta autem a lue venerea grauiora mala vix unquam. Tentari tamen caute et prouide poterit, quid in ſterilitatis caſu efficere valeant balnea mineralia, vel ſimplicia, de quibus iam ſupra actum fuit (§. 18.). Iungantur roborantia, abſtergentia balſamica, tonica, haud neglectis cautelis. Plures ex abortu ſteriles feliciter a ſe curatas eſſe, refert HOFFMANNVS, cccc) qui et emplaſtra applicanda commendat. dddd) Neque repugnat rationi. Sterilitatem enim ex ſolo abortu habituali, ſine ulla notabiliori labe oriundam, cauſſas proximas remotasque (§. 3. 4.), quantum fieri poteſt, remouendo, praecauere et corrigere interdum licet; quo tamen in caſu plus diaeta accurata et regimen vitae exquiſitiſſimum efficient, quam ſylva remediorum. Taceo vulgi remedia ſuperſtitioſa, quorum multa nec iuvantia, nec nocentia adducit Clar. NONNE, eeee) et incerta ab Ill. VOGELIO ffff) problematice propoſita; qui iudicioſe addit, *his nec fidendum, nec diffidendum, quum natura in multis rebus incomprehenſibilis ſit.* Plura non addo, dum cauſſas omnes exacte cognoſcere, hic labor, hoc opus eſt.

cccc) Diſſert. cit. §. 31.
dddd) Ibidem.
eeee) Diſſert. cit. §. 36.
ffff) Libr. cit. §. 619. p. 512.

PRAESTANTISSIMO

DOMINO CANDIDATO

S.

PRAESES.

Quum TVA TE virtus nunc ad cathedram euocet; transacti curriculi academici publicam non minus, quam ſolemnem reddis rationem. Comparaſti TIBI, quod rarum, indefeſſo labore et impetu quaſi in addiſcendis ſtudiis, nec non morum elegantia apud quoscunque bonos exiſtimationem, nihilque intermiſiſti diligentis operae vnquam per integrum illud, quod

in

in Fridericiana nostra transegisti, lustrum, ad perficienda praeclara Medici discentis studia. Praesertim vero eo ex tempore, quo partim in theoreticis, partim etiam practicis et clinicis laboribus TE assiduum habui auditorem comitemque suauissimum, circa artis salutaris opera semper sollicitum meique amantissimum noui. Superuacui igitur laboris erit, operosius in encomia TVA ferri. Testis est praesens Specimen, propria a TE elaboratum opera, temporis, apud nos optime collocati, praeclarum documentum. Ita nunc praeparatus et per omnes Medicinae partes probe instructus in Patriam dilectissimam tendis, quo maiori auctoritate illi inseruire possis. Gratulor itaque TIBI, CANDITATE DILECTISSIME, felicem vitae academicae decursum. Gratulor supremos in arte salutari honores, communi omnium suffragio ex merito decretos. Faxit Supremus rerum omnium Moderator, vt TIBI TVIsque omnibus quaeuis eueniant feliciter, TVOSque in artis nostrae exercitia conatus ita dirigat, vt in EIVS gloriam, TVI vero aliorumque emolumentum vergant vberrimum. Vale!

Halae d. XXIII. Sept. cIↃIↃCCLXXII.

Me miserum! – fugit oscula nostra fidelis amicus!
Praesidiumque fugit dulce decusque meum! –
Hinc lacrymae nostris oculis descendite moestae!
Expletur lacrimans egeriturque dolor.
Accipe quae lacrimans cantabo, fronte serena,
OPTIME THAUE quem diligo luce magis
Me cantare jubet, me carmine fundere vota
Increpuitque lyra Cynthias auricomas:
Ergo meum carmen comitetur TE fugientem
E nostris oris e manibusque meis
Ipse Deus clemens cunctis conatibus adsit!
Sit quodcunque facis, fons TIBI laetitiae
Teque TVOSque omnes coeptos pietate labores
(Audiat Omnipotens!) sorsque sequatur ouans
Auxiliumque fere tutum mortalibus aegris.
Sis semper felix – sint TIBI diuitiae
Queis nulla est speranda salus, hos eripe letho!
Sis semper felix! sisque memorque mei.

Pauca haecce, de honoribus mox atque merite capessendis,
gratulabundus, adiicere voluit debuitque

Buhle
HALLENSIS.

VIRO

VIRO
PRAENOBILISSIMO ATQVE HONORATISSIMO
DOMINO THAU
SVMMOS IN MEDICINA HONORES CAPESSENTI

S. P. D.

I. H. ECKHOFFIVS, GOLDINGO-CURONVS.

M. C.

Multas Tibi iam comparasti laudes, dum ad disserendum publice, talem elegisti materiam, qua ingenii Tui acumen, acquisitamque Tuam in re medica cognitionem, ostendere potuisti. Possem equidem plura, de Tuo in arte salutari profectu adducere; sed disertissimus doctrinae Tuae preco, eruditum istud est specimen, quod summa cum laude Te contra aduersariorum Tela propediem defensurum esse, non dubito. Voluisti doctissime Candidate! vt honorum doctoralium ex merito Tibi conferendorum testis essem: qua in re Tibi quoque deesse nolui. Habebis me autem non tam strenuum oppugnantem, quam potius laetum applaudentem, qui iam in antecessum deportandam Lauream Tibi ex animo gratulatur. Fruere per longam annorum seriem amplissima doctoris dignitate, qua Te mox mox exornatum salutabimus omnes. Fruere sede, quam Tibi fata parant, commodissima. Et si fida verba valent, conatibus Tuis ipse Deus O.M. Semper exoptatos adigat euentus. Me tandem et absentem amori Tuo commendatissimum serua. Vale. d. XXIII. Sept. MDCCLXXII.

VIRO

VIRO

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

CANDIDATO MEDICINAE DIGNISSIMO,

S. D.

IOANNES CHRISTOPHORVS NIEMANN,

DESSAVIA - ANHALTINVS, MED. CAND.

Statim ex eo die, quo mihi primum innotuisti, (innotuisti autem mihi jam primo die, quo *Halam* accessisti) *Te* variarum rerum peritia et eximiis ingenii dotibus abundare expertus sum. Antequam enim ad Asclepiadea sacra accedebas, in *Silesia* et *Polonia*, artem pharmaceuticam per plures annos diligenter coluisti, et non modo, quod a multis fieri solet, solis manuum operationibus operam dedisti, sed vera chemiae principia *Tibi* nota reddere studuisti. Cum autem ingenium *Tuum* ad altiora natum esse perspiceres, *Halam* adiisti, et omni diligentia medicinae operam nauasti, breuique tempore tantos fecisti progressus, vt *gratiosus Medicorum Ordo Te* dignum judicauerit, cui summi in medicina honores conferri possent. Ad quos obtinendos, proprio, quod dicunt marte, conscriptam dissertationem, publice defendes. Dissentientis munus, quod in me collocare *Tibi* placuit, lubenter accepi, cum mihi hoc modo occasio suppeditetur, *Tibi* lauream doctoralem publice gratulandi. *Deus omnipotens Tuis* conaminibus semper benigne adsit, vt felicissimo euentu, artem exerceas medicam. Mei memoriam etiam in posterum *Tibi* habeas commendatam. Ita vale, *praestantissime Thau*, meque amare perge. Dab. Halae Magdeb. d. XVII. Septemb. MDCCLXXII.

HO-

HONORVM
IN SCIENTIA SALVTARI
SVPREMORVM
CANDITATO DIGNISSIMO
IOH. GOTTL. THAV
OMNIA FAVSTA CVNCTAQVE BONA
PRECATVR,
CHRISTOPHORVS KNAPE,
WOLLINO-UCAROMARCHICVS.

Etiamſi noſtris temporibus, vetus illud pythagoricum dictum αὐτὸς ἔφα, caſſae nuci haud abſimile habeatur, rationesque ſufficientes, plerumque huic praeferantur: nihilominus perſuadere mihi nequeo, tale me facinus commiſſurum, ad acherontem vsque quod condemnari mereatur, ſine erubeſcentia ſi affirmare audeo, αὐτὸς illud ἔφα non ſemper ineptiſſimam fore reſponſionem; certoque reſpectu, hocce, Pythagorae magni tunc temporis philoſophi perſapiens praeceptum, haud apprime vituperandum eſſe, quinquennium ſilentii intactum ſi relinquimus. Vix fieri enim poterit, vt ſagaciſſimus Muſarum filius, breuiſſimo plerumque iſto tempore, ab inuida fortuna ſtudiis dicato, tot multos variosque Gordii nodos, quod plerisque ſcientiis occurrere ſolent, perſpicaciſſimis etiamſi praeceptoribus ſoluti ſint, vnica inquam enodatione, animo tam diſtincte repraeſentare queat, vt nouam complicationem commutationemque filorum, nunquam vereri debeat. Certe potius, intimae horum reſolu-

tioni, multo longius vacare debebit, quam academicum tempus permittet; nifi magni forſan Alexandri ſolutionis methodum imitari vellet: quam autem applicabilem fore, vix credam. Fingas Tibi nunc talem poſſibilem ſtatum, praeſenti tempore haud rarum, quod admodum nempe breue tempus, ab irata fortuna ſtudiis academicis dicatum, vix maxime neceſſaria, nedum complicatiora acutiſſime ſecum cogitare permittat; quid tunc, rebus ſic ſe habentibus, melius erit? vel *αὐτὸς ἔφα* diſputanti reſpondere? vel, quadrata rotundis anxie miſcere, eique ridiculo eſſe? Ego vere! calculum meum priori adiicerem. Quid idne mirum, nec Tibi poſtulanti illum ſi negaram? dum irata fortuna, Te quoque, ſimilia experiri coëgit. Vah vero! nonſolum non poſtulas, ſed et plane reiicis. Mox publice enim probare ſtatuiſti, quantum valeat diligentia, quantumque polleat virtus: ambabus hisque, complicatiſſimos nodos facilliſſime ſolui. Immo quod magis! non mihi ſolum, ſed omnibus certamen denunciaſti: coactus igitur, lubentiſſime me reuoco, Tibique quia debeo contrarius ero. Ineuitabilem autem certaminis huius exitum iam praeuidens, de certiſſimo a me nonſolum, ſed ab omnibus Tuis aduerſariis deportando triumpho, toto Tibi ex animo congratulari, diutius non demorabor: laetus, vt et Tibi denique, diligentiae Tuae proſtent praemia. Fruere, omnibus inde dependentibus bonis, optima cum felicitate. Omniaque niſi votis meis aduerſantur, faxit ſummum illud Numen, quod regit immenſam iuſto moderamine molem, cuncta vt competant conueniantque votis Tuis. Annuat, omnibus Tuis conaminibus; omnia bona fauſtaque ſemper Tibi eueniant iubeat: iisque ſtipatus, nomen meum, ſi aſſeruari mereatur, ex indice amicorum Tuorum non delere, ventisque ne tradere velis, obſecro. Cura, vt valeas. Halae ad Salam, die XVIto Calendarum Octobris MDCCLXXII.

VIRO

VIRO PRAENOBILISSIMO
AC DOCTISSIMO
IOANNI GOTTLIEBO THAU
AMICO SVO SVAVISSIMO

S. P. D.

F. V. Dziuba.

LEG. CVLT.

Eximius honor eſt, quem natalium ſplendor conciliat, et merito illuſtres auos reueremur in illis quos domeſtica virtutis exempla, menti altius impreſſa, ad quaeuis pulchra et ſublimia impellunt, et rapiunt. Inſignis quoque gloria eſt, quam ſibi pariunt, qui reipublicae defendendae cauſſa fortia hoſtibus obiiciunt pectora, et belli gerendi peritia cluunt. At non minorem eſſe eorum dignitatem atque praeſtantiam, qui variis artibus ac ſcientiis, et praecipue arte ſalutari medica animum recte imbuerunt, facile norunt, quicunque arduam et infinitis difficultatum ſentibus impeditam ſcientiarum viam calcant; certe feliciſſima quoque ingenia non niſi pertinaci induſtria indefeſſoque labore eam ſuperant. Sudorem ante virtutem Dii poſuere. Fateor merito, quidem in ſummo honore haberi, qui irruentes in patriam inimicos repellunt, nec honeſtiſſima vulnera excipere, nec ipſum vitae periculum adire recuſant. At non minor veſtra laus eſt, qui

qui pestifera ab aeris iniuria rempublicam tutam redditis, membra eius fatigata reparatis, lapsa erigitis. Pulchre de republica merentur, qui gladiis, clypeis et thoracibus nixi, pro eius salute propugnant. At nihil vtilitate in publicum illis ceditis, qui corticis cuiuslibet confisi munimine, laborantium spem, vitam, et posteros defenditis. Agant magnifiicos belli Duces triumphos, ob caesa aliquot hostium millia; Vos vnius interdum ciuis seruati, quam mille hostium interemtorum maior manet gloria, triumphalique tunc potiorem habetis coronam. O gloriam incomparabilem! O praeclarum honorem! non emendicatis suffragiis sed libero ciuium consensu, et testimonio singularis virtutis doctrinae medicae laude celebrari. En inuidendum encomium! quod ex amplissimi Academiae senatus decreto de Te Amice perdilectte plenissime probabitur, quodue ego Tibi ex animi sententia gratulor, denique de quo Tibi applaudent omnes, quibus eximia Tua merita sunt perspecta. Nihil iam dicam de regia via, qua ad ipsos artis salutaris perrexisti Auctores, quibus cum dies noctesque habitando, omnem studii medici difficultatem feliciter superauisti, cuius rei luculentissimum documentum est specimen Tuum, quod de graui elaborasti materia, atque quod propediem in omnium conspectu, aduersus doctas oppugnantium machinationes, procul dubio mascule summaque cum laude defendes. Quae vt omnia ex meritis votisque Tuis rite peragantur precor. Faxitque Deus, vt qui tam pulchros Tibi iam pepererunt fructus; deinceps quoque feliciter succedant Tui conatos. Vale. Halae Salicae d. XXII. Sept. CIↃ IↃ CC LXII.
